

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie obwinionego sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku **X. Y.**
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 23 maja 2024 r.
na posiedzeniu bez udziału stron
wniosku obwinionego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka od
udziału w sprawie o sygn. akt I ZI 37/23
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

postanowił

wniosek pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Obwiniony we wniosku z dnia 25 lipca 2023 r. zażądał wyłączenia SSN Marka Motuka od udziału w sprawie o sygn. akt I ZI 37/23, której przedmiotem jest wniosek Instytutu Pamięci Narodowej – Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w S. z dnia 15 marca 2019 r. o wydanie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej SSN w stanie spoczynku X. Y.

Obwiniony wskazał, że SSN Marek Motuk – wyznaczony do rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZI 37/23 – został powołany na obecnie zajmowane stanowisko sędziowskie w wadliwej procedurze nominacyjnej, z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269

oraz z 2023 r. poz. 1615, zwanej dalej „u.k.r.s.”), co pozwala na przyjęcie, że brak jest instytucjonalnych gwarancji do zachowania przez tego sędziego na minimalnym poziomie niezawisłości, niezależności i bezstronności w orzekaniu. Na poparcie tej tezy przytoczył poglądy wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., sygn. akt III KO 154/18, postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2023 r., sygn. akt II ZO 1/23, postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2023 r., sygn. akt III KK 338/22).

Powołując się na wybrane orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 10 października 2000 r. w sprawie *Daktaras* przeciwko Litwie, nr skargi 42095/98 oraz z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie *Sigurdsson* przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98) obwiniony stwierdził, że bezstronność sędziego ma swój aspekt subiektywny i obiektywny. Kryterium subiektywne opiera się na ocenie osobistego stosunku sędziego orzekającego w danej sprawie, natomiast kryterium obiektywne wymaga dokonania oceny, czy w świetle całokształtu okoliczności faktycznych i kontekstu prawnego możliwe jest pojawienie się obiektywnie uzasadnionego przeświadczenia po stronie obserwatora zewnętrznego co do tego, że organ orzekający dysponuje należyty stopniem niezawisłości. Z tej perspektywy, w ocenie obwinionego, nie można mówić o bezstronności w sytuacji, gdy sama procedura wyboru sędziego na to stanowisko została ukształtowana przez ustawodawcę w sposób rażąco naruszający prawo do rzetelnego procesu w rozumieniu art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Obwiniony zaznaczył, że w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (m.in. w wyrokach: z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie *Reczkowicz* przeciwko Polsce, nr skargi 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawach *Dolińska-Ficek i Ozimek* przeciwko Polsce, nr skarg 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie *Advance Pharma Sp. z o.o.* przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20) przyjęto, że wady stwierdzone w postępowaniach nominacyjnych na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego mają charakter systemowy i wyraził przekonanie, że będą brane pod uwagę w podobnych skargach składanych w przyszłości do tego Trybunału.

Obwiniony podniósł również, że zasiadanie w składzie Sądu Najwyższego sędziego powołanego we wskazanej wyżej procedurze nominacyjnej prowadzi do tego, że skład sądu z udziałem takiego sędziego nie tylko nie stanowi bezstronnego i niezależnego sądu ustanowionego ustawą, ale również byłby sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Powołał się przy tym na poglądy wyrażone m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r. sygn. akt I KZP 2/22 oraz w uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20.

Podniósł również, że poglądy wyrażone w powołanym wyżej orzecznictwie sądów krajowych i międzynarodowych znajdują zastosowanie również w sprawach, w których rozpatrywane są wnioski w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2007 r., sygn. akt K 39/07, wskazał, że wszczęciu postępowania immunitetowego muszą towarzyszyć wszystkie gwarancje i instrumenty ochronne, którymi dysponuje kodeks postępowania karnego dla toczącego się postępowania karnego, co przemawia za zastosowaniem powołanych wyżej poglądów prawnych również w sprawie, w której rozstrzygana będzie kwestia jego immunitetu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że argumentacja przytoczona we wniosku, koncentrująca się wokół kwestii związanych z procedurą nominacyjną sędziego objętego wnioskiem o wyłączenie oraz zapatrywań prawnych zawartych w wybranych judykatach sądów krajowych i międzynarodowych, w zupełności pomija obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej stan prawny. Stan ten został ukształtowany przy zastosowaniu wykładni przepisów dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny w szeregu przytoczonych niżej orzeczeń, które to orzeczenia – zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji – mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Co do kwestii związanych podstawą prawną złożonego wniosku o wyłączenie (art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.), należy wskazać, że

zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19 (który wszedł w życie z dniem 12 marca 2020 r.), przepis art. 41 § 1 k.p.k. utracił moc w zakresie, w jakim dopuszczał rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa. Już choćby z tego powodu rozważenie okoliczności przytoczonych we wniosku w kontekście powołanego przepisu jest niedopuszczalne.

Z kolei zapatrywania prawne dotyczące wpływu potencjalnej wadliwości powołania sędziego we wskazanym wyżej trybie na prawidłowość obsady sądu (w kontekście zastosowania art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo art. 379 pkt 4 k.p.c.) zawarte w uchwale połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, utraciły swą aktualność, wobec wejścia w życie – z dniem 21 kwietnia 2020 r. – wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20. W powołanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny uznał wspomnianą uchwałę za niezgodną z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Skutkiem wejścia w życie powołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy obowiązującej aktu, którego niezgodność z normami prawnymi wyższego rzędu została stwierdzona w tym orzeczeniu (por. art. 190 ust. 3 Konstytucji).

Należy też dostrzec, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21, stwierdził niezgodność z Konstytucją zdania pierwszego art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w zakresie, w jakim unormowanie to przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”:

1. upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy

- określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa;
2. umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji;
 3. dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego.

Wspomniane orzeczenie weszło w życie z dniem 21 marca 2022 r.

Wnioskodawca powołując się na rzekomą systemową wadliwość procedury nominacyjnej na stanowiska sędziowskie, sugerując brak instytucjonalnych gwarancji do zachowania przez sędziego standardów bezstronności, oraz przytaczając wybrane judykaty sądów krajowych i międzynarodowych dotyczące kwestii związanych z procedurą powoływania sędziów w polskim systemie prawnym oraz potencjalnego wpływu tej procedury na bezstronność sędziego, odwołuje się do argumentacji pozostającej w sprzeczności z normami konstytucyjnymi, co szczegółowo zostało wykazane w powołanych wyżej orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego.

Powołane przez wnioskodawcę wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (w sprawach: Reczkowicz przeciwko Polsce, Advance-Pharma przeciwko Polsce, Dolińska-Ficek przeciwko Polsce i Ozimek przeciwko Polsce) odnoszą skutki w sprawach, na tle których zostały wydane. Należy przypomnieć, że orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie mają charakteru źródeł prawa powszechnie obowiązującego, których zamknięty katalog został sformułowany w art. 87 Konstytucji. Jakkolwiek rozważania prawne zawarte w takich judykatach mogą oddziaływać na orzecznictwo sądów krajowych w sposób pośredni, tzn. mocą argumentacji prawnej w nich zawartej, to jednak nie mają one wiążącego charakteru dla Sądu Najwyższego przy rozstrzyganiu niniejszej sprawy.

Podobnie – jako niemające charakteru źródeł prawa powszechnie obowiązującego i odnoszące skutki prawne w sprawach, na tle których zostały wydane – należy ocenić powołane w uzasadnieniu wniosku judykaty Sądu Najwyższego, w tym zwłaszcza uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022

r., sygn. akt I KZP 2/22. Nie ma ona zresztą charakteru zasady prawnej i wiązała jedynie sąd, który wystąpił z pytaniem prawnym w trybie art. 441 § 1 k.p.k. Poza tym, postulowanie oparcia się na tej uchwale nie zmienia charakteru samego wniosku o wyłączenie, który został oparty na art. 41 § 1 k.p.k. w części, w jakiej przepis ten został uznany za niekonstytucyjny.

Skoro więc wniosek o wyłączenie SSN Marka Motuka złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okolicznościach odnoszących się do jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., to należało uznać, że wniosek ten – jako pozbawiony podstaw formalnoprawnych – jest niedopuszczalny z mocy ustawy, co też wykluczało możliwość jego rozpoznania.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]